

edelen als vanzelfsprekend een reis naar het continent, de zogenaamde *Grand Tour*. Onder begeleiding van een tutor mochten de onervaren reizigers hun blikveld verbreden, goede manieren aanleren in 'beleefdere' landen dan Engeland en zich oefenen in het converseren (de retorica). Een *well-rounded gentleman* moest kunnen meepraten over allerlei zaken in de wereld. Alleen al in de stad Rome bevonden zich aan het einde van de zeventiende eeuw gemiddeld vijftig Britse edelen (en hun personeel). Voor

binnen de muren van de eigen Britse universiteiten.

BUSKRUIT

De grote ontdekkingsreizen worden tegenwoordig vooral geassocieerd met ontberingen, met strijd, spanning en avontuur. Vergeten wordt wel eens welk een wereld achter de nieuwe wereld geopenbaard werd. Dankzij reizen is de kennis van de natuur verveelvoudigd. Aangezien het maar weinigen gegeven was om af te reizen naar de

was een vreemde wereld die, gedrukt op papier, in huis gehaald werd.

Het genre van reisverhalen was zo populair dat er tevens verhalen op de markt kwamen van mensen die nooit ter plekke geweest waren. Zo beweerde de Franse Jezuïet *Psalmanaazaar* (1679-1763) dat hij geboren was op Taiwan (het voormalige Formosa). Zijn reisverhaal had hij echter geheel uit zijn duim gezogen. Zelfs de door hem beschreven Formosaanse taal was uit zijn eigen brein ontsproten. Zijn werk werd echter zo geloofwaardig

WITHO WORMS

hen die het zich niet konden permitteren, die nooit op reis waren geweest maar wilden doen alsof zij wat van de wereld gezien hadden was er altijd nog als laatste redding 'A Discourse not altogether Unprofitable, nor Unpleasant for such as are Desirous to know the Situation and Costumes of Forrainne Cities without travelling to see them', in 1600 gepubliceerd onder het pseudoniem van *S.L. Gentleman*.

Aan het einde van de achttiende eeuw raakte de *Grand Tour* uit de mode. De losbandige jeugd had tijdens de reis te veel aandacht voor onbelangrijke frivoliteiten, was de kritiek. Ze konden hun tijd nuttiger doorbrengen

Oost of de West was ieder bericht uit den vreemde welkom.

De reizigers werden door wetenschappers geïnstrueerd om de juiste kennis mee naar Europa te nemen. Vele vragen doemden op. Hoe gespiegeld waren de mensen die er woonden? Hoe was de verhouding tussen man en vrouw? Welke gewassen werden er verbouwd? En hoe? Hoe zwaar was het water in de rivieren?

Zelfs de sterren van het zuidelijk halfrond moesten nog in kaart worden gebracht. In vele reisverhalen werden de landen en hun bewoners en detail beschreven. Hele bibliotheken van reisverhalen werden aangelegd. Het

geacht dat de bisschop van Londen hem naar Oxford stuurde om aldaar college te geven aan missionarissen in het Formosaans.

Die grote honger naar kennis is door *Jonathan Swift* (1667-1745) op de hak genomen. Zijn '*Gulliver's Travels*' is niet alleen een parodie op alle serieuze reisverhalen, maar ook op de wetenschappers die zo'n groot belang hechten aan de kennis van vreemde landen. Gulliver's reis langs reuzen en dwergen zette de wereld op zijn kop. Aangekomen in Lagado komt Gulliver in contact met de hooggeleerde leden van de 'Academy of Projectors'. Zij onderzoeken de mogelijkheid om spin-